

بررسی تاثیر آموزش مهارت‌های کار آفرینی بر نگرش دانشجویان نسبت به بازار کار و خود پندارنده شغلی (مطالعه موردی: دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد فیروزکوه)

شهرام بندی

عضو هیئت علمی دانشگاه آزاد اسلامی، واحد فیروزکوه، گروه مدیریت، فیروزکوه، ایران shbandpey@iaufb.ac.ir

تاریخ دریافت: ۱۳۹۰/۷/۲۰

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۰/۱۱/۵

چکیده

هدف از این پژوهش بررسی اثربخشی آموزش مهارت‌های کارآفرینی بر نگرش دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی نسبت به بازار کار و خود پندارنده شغلی می‌باشد. فرضیه اصلی که در این رابطه تدوین گردید که عبارتند از: آموزش مهارت‌های کارآفرینی در دانشگاه آزاد اسلامی بر نگرش افراد نسبت به بازار کار و خود پندارنده شغلی موثر است. این تحقیق از نوع کاربردی و با استفاده از روش توصیفی و علی مقایسه‌ای انجام شده است. با توجه به هدف تحقیق، نگرش نسبت به بازار کار و خود پندارنده شغلی متغیر وابسته و آموزش کارآفرینی متغیر مستقل این تحقیق می‌باشند. جامعه آماری این پژوهش تمامی دانشجویان رشته‌های مدیریت دانشگاه آزاد اسلامی واحد فیروزکوه می‌باشد که نمونه مناسب براساس نمونه‌گیری تصادفی ساده با استفاده از جدول کرجسی مورگان^۱ تعداد ۲۰۰ دانشجو برای هر گروه (دانشجویان آموخته کارآفرینی و دانشجویان نیاموخته) انتخاب شدند. در این مطالعه از پرسشنامه باطیف لیکرت به عنوان ابزار گردآوری داده‌ها استفاده شده است و پایایی پرسشنامه که از طریق ضریب کرونباخ آلفا ۰/۸۳ برآورد گردیده است. برای تصمیم‌گیری درباره فرضیه آماری که دو گروه مستقل از هم هستند از آزمون یومان ویتنی و برای رتبه بندی متغیرها از آزمون فریدمن استفاده شده است. بطور کلی از دو گروه انتخاب شده، نتایج حاصل از آزمون یومان ویتنی نشان داده است که بین این دو نمونه از نظر نگرش نسبت به خود پندارنده شغلی و بازار کار اختلاف معنا داری وجود دارد. و دانشجویانی که درس کارآفرینی را گذرانده‌اند از میانگین بالاتر از دانشجویان گروه دیگر قرار دارند و تمامی فرضیه‌ها در این رابطه با اطمینان ۹۵٪ تایید شدند. بنابراین می‌توان ادعا کرد درس کار آفرینی ارائه شده در دانشگاه آزاد اسلامی بر نگرش دانشجویان نسبت به بازار کار و خود پندارنده شغلی و خوداشتغالی تاثیر مثبت دارد. و پیشنهاد می‌شود تعداد واحد ارائه شده دروس کارآفرینی در دوران تحصیلی مقطع لیسانس بیشتر شود و جداگانه بجای یک درس کارآفرینی چند درس مانند (مبانی کارآفرینی، ایده یابی خلاقیت و نوآوری، انواع کسب و کار و تهیه طرح کسب و کار) ارائه شود. واژه‌های کلیدی: آموزش کارآفرینی، دانشگاه آزاد اسلامی، نگرش نسبت به بازار کار، خود پندارنده شغلی

مقدمه

در حال حاضر آموزش کارآفرینی یک ضرورت می‌باشد و از جمله راه‌هایی است که شایسته است به عنوان اقدامی پایدار در جهت اشتغال‌زایی در اولویت قرار گیرد به گونه‌ای که مردم به ویژه جوانان را چنان تربیت کند که توانایی اقدام و عمل مناسب همراه با انعطاف‌پذیری و پذیرش موقعیتهای شغل نامن و پیچیده را در بازار کار داشته باشند و بتوانند مشاغل تازه‌ای همراه با نوآوری و خطرپذیری شایسته ایجاد کنند. (جهانیان، ۱۳۸۵).

پرورش روحیه کارآفرینی در افراد غیر کارآفرین از اهمیت فوق‌العاده‌ای برخوردار می‌شود. از این رو فعالیت‌های آموزشی برای تربیت کارآفرینان در دستور کار بسیاری از مراکز آموزش کارآفرینی در ایران قرار گرفته، چرا که لازمه توسعه کارآفرینی، آموزش آن است. این موج که از اوایل سال ۱۳۸۰ در دانشگاه‌های بزرگ آغاز شده هم اکنون اکثر دانشگاه‌ها علاوه بر کارگاه‌های آموزشی، یک درس ۲ یا ۳ واحدی نیز در برنامه‌های درسی دانشجویان کاردانی و کارشناسی گنجانده شده است. علاوه بر این با توجه به اهمیت موضوع کارآفرینی نهادهای مختلفی نیز برای حمایت دانشجویان و فارغ‌التحصیلان دانشگاهی تاسیس شده است، بنابراین لازم است دانشجویان در دانشگاه‌ها آموزش ببینند که چگونه شخصاً یک فعالیت اقتصادی را راه‌اندازی کنند؟ چگونه آن را گسترش دهند؟ چگونه دست به کارهای خلاق زده و تکنیک‌های خلاقیت را در خود به کار ببرند؟ چگونه کار خود را مدیریت کنند؟ چگونه محصول خود را بفروشند؟ چگونه با دیگران ارتباط برقرار کنند؟

توجه به آموزش کارآفرینی نیز سبب می‌شود که سیستم آموزشی ما هم طوری طراحی و اجرا شود که افراد به دنبال موقعیتهای شغلی ایجاد شده نباشند بلکه این ایده را داشته باشند که در آینده موقعیت شغلی جدیدتری را برای خود و دیگران ایجاد کنند (احمدپور، ۱۳۸۰) با توجه به موارد ذکر شده بالا اهمیت و ضرورت این پژوهش ضروری به نظر می‌رسد تا ببینیم آموزش کارآفرینی در

دانشگاه آزاد اسلامی تا چه حد در تغییر نگرش دانشجویان در زمینه خوداشتغالی و خودپندارنده شغلی موثر می‌باشد. در این راستا فرضیه‌هایی به شرح زیر طراحی شدند. فرضیه اصلی: آموزش مهارت‌های کارآفرینی در دانشگاه آزاد اسلامی بر نگرش افراد نسبت به بازار کار و خودپنداره شغلی موثر است.

فرضیه‌های فرعی تحقیق به صورت زیر می‌باشند:

- ۱- آموزش مهارت‌های کارآفرینی در دانشگاه آزاد اسلامی بر نگرش افراد نسبت به استفاده از فرصت‌های اقتصادی و بازار موثر است.
- ۲- آموزش مهارت‌های کارآفرینی در دانشگاه آزاد اسلامی بر نگرش افراد نسبت به تحریک استعدادها ی کارآفرینانه موثر است.
- ۳- آموزش مهارت‌های کارآفرینی در دانشگاه آزاد اسلامی بر نگرش افراد نسبت به افزایش اعتماد به نفس و ریسک حساب شده دانشجویان در سرمایه‌گذاری موثر است.
- ۴- آموزش مهارت‌های کارآفرینی در دانشگاه آزاد اسلامی بر نگرش افراد نسبت به راه‌اندازی کسب و کارهای شخصی و تعاونی گذاری موثر است.
- ۵- آموزش مهارت‌های کارآفرینی در دانشگاه آزاد اسلامی بر نگرش افراد نسبت به خلق و نوآوری محصول و خدمات جدید موثر است.

چارچوب نظری

کارآفرینان افرادی هستند که ترکیبات جدیدی را در تولید محصولات معرفی می‌کنند. بنابراین کارآفرینی، نیروی ناپایدار است که فرایند تخریب خلاقانه که لازمه توسعه اقتصادی است را آغاز می‌کند. به عبارت دیگر، کارآفرین، فردی دارای ایده و فکر جدید است که با شناسایی فرصت‌های جدید، با ایجاد کسب و کار، محصول یا خدمت جدیدی را به بازار عرضه می‌کند. از سوی دیگر، در زمینه

توانایی‌های فردی خود نسبت می‌دهند در پژوهشی دیگر (پوستیگو، 2002)^۷ با بررسی و ارزیابی وضعیت موجود آموزش کارآفرینی دانشجویان در کشور آرژانتین بیان کرد که از نظر دانشجویان مهم‌ترین دوره‌ها برای آموزش کارآفرینی دوره‌های آموزش خلاقیت و نوآوری است.

(عزیزی، 1382) در بررسی زمینه‌های بروز و پرورش کارآفرینی در دانشجویان سال آخر کارشناسی و کارشناسی ارشد دانشگاه شهید بهشتی نتیجه گرفته است که بین متغیرهای اعتقاد به کنترل درونی، انگیزه پیشرفت، ریسک‌پذیری، استقلال طلبی و خلاقیت دانشجویان با کارآفرینی آنان رابطه معناداری وجود دارد.

در تحقیقی دیگر خدمتی (توسل، 1379) زمینه بروز و پرورش کارآفرینی در بین دانش‌آموزان دبیرستان‌های پسرانه شهرستان کرج را از نظر مدیران، دبیران و دانش‌آموزان مورد بررسی قرار داد. نتیجه این تحقیق نشان داد که زمینه‌های انگیزه پیشرفت، استقلال طلبی، ریسک‌پذیری و مرکز کنترل درونی دانش‌آموزان بالاتر از سطح میانگین بوده است (برومند نسب 1381) نیز به بررسی رابطه انگیزه پیشرفت، مخاطره‌پذیری، خلاقیت و عزت نفس با کارآفرینی در دانشجویان دانشگاه شهید چمران اهواز پرداخت. پژوهش وی نشان داد که بین انگیزه پیشرفت و خلاقیت با کارآفرینی دانشجویان رابطه معناداری وجود دارد.

(یارائی 1383) در مطالعه‌ای دیگر با بررسی برخی روحیات کارآفرینی در دانشجویان دانشگاه شیراز و مقایسه آن با مدیران صنایع به این نتیجه رسید که مدیران از انگیزه پیشرفت بالاتری نسبت به دانشجویان برخوردارند و ریسک‌پذیری دانشجویان از مدیران صنایع بالاتر بوده است. همچنین، بین ویژگی‌های کارآفرینی دانشجویان با جنسیت، سن، محل تولد و سطح تحصیلات والدین رابطه معناداری وجود ندارد. (هزارجریبی 1382) در پژوهشی دیگر نشان داده است که بین کارآفرینی و دوره‌های آموزش مهارت‌های فردی، انگیزه پیشرفت، ریسک‌پذیری، نیاز به موفقیت و خلاقیت رابطه معنی‌داری وجود دارد.

خلاقیت، تعاریف متعدد و متنوعی ارائه شده است. (Gresov, C. and R. Darzin, (1997)

ویژگی‌های افراد کارآفرین را شامل انگیزه پیشرفت، ریسک‌پذیری، کنترل درونی، خلاقیت و استقلال طلبی می‌داند. براساس تحقیقات انجام شده، پرورش ویژگی‌های ذکر شده در افراد باعث تقویت قابلیت‌های کارآفرینی آنان می‌شود.

برخی تحقیقات نشان می‌دهند که در افراد قابلیت‌هایی وجود دارد که پرورش این قابلیت‌ها موجب کارآفرینی آنان می‌شود. از مهم‌ترین این ویژگی‌ها خلاقیت، ریسک‌پذیری، کنترل درونی، انگیزه پیشرفت و استقلال طلبی است (دراکر، 1985)^۲ سولومون به نقل از (فاریس، 1999)^۳ با بررسی 150 کارآفرین به این نتیجه رسید که انگیزه کارآفرینان در شروع به کار، تصمیم به خلق چیزهای نو، بدیع و متفاوت است و سود اقتصادی انگیزه و محرک اولیه رفتار کارآفرینان نبوده است. در همین ارتباط (شاین، 1994)^۴ نیز عنوان کرده است که کارآفرینان واقعی مشاغل جدید را بیشتر به دلایل نوآوری و خلاقیت شروع می‌کنند تا انگیزه‌های، اقتصادی. همچنین، (هوارد، 2004)^۵ در پژوهشی تاثیر توسعه قابلیت‌های کارآفرینی (استقلال طلبی، ریسک‌پذیری، انگیزه پیشرفت، کنترل درونی و اعتماد به نفس و جسارت خلاقیت) را بر کارآفرینی 450 نفر از دانش‌آموزان مورد بررسی قرار داد و به این نتیجه رسید که رابطه مستقیمی بین این قابلیت‌ها و توانایی کارآفرینی افراد وجود دارد نیز. همچنین، (ریسال، 1992)^۶ در پژوهشی خلاقیت و نوآوری را مؤثرترین ویژگی درانجام دادن فعالیت‌های کارآفرینانه عنوان کرده است.

(آرشید، 1367) در مطالعه‌ای دیگر نتیجه گرفته است که کارآفرینان موفق دارای منبع کنترل درونی هستند؛ یعنی موفقیت خود را به عواملی چون تلاش، کوشش و

1. Farsi
2. Druker
3. Faris
4. Schein
5. Howard
6. Rissal.

7. Postigo

جدول ۱. جمع بندی دیدگاه اندیشمندان در رابطه با آموزش کارآفرینی توسط مولف

سال	نویسنده	موضوع: تاثیر آموزش کارآفرینی
۱۸۴۸	میل	آموزش کارآفرینی باعث مخاطره پذیری می‌شود
۱۹۳۴	شومپیتز	آموزش کارآفرینی باعث نوآوری و خلاقیت می‌شود
۱۹۵۴	ساتون	آموزش کارآفرینی تمایل به مسئولیت پذیری می‌شود
۱۹۶۱	مک کله لند	آموزش کارآفرینی باعث مخاطره پذیری و توفیق طلبی شود
۱۹۶۳	دیویدز	آموزش کارآفرینی باعث استقلال طلب، مسئولیت پذیر و اعتماد به نفس می‌شود
۱۹۶۴	پیکل	آموزش کارآفرینی باعث افزایش روابط انسانی، توانایی به ایجاد ارتباطات و دانش فنی میشود
۱۹۶۵	لیتزینگر	مخاطره پذیری، استقلال، سرشناسی، نوع دوستی و رهبری
۱۹۶۵	شراگ	واقع گرایی، انگیزش به قدرت، سرشناسی و نوع دوستی
۱۹۷۱	پالمر	سنجش مخاطره
۱۹۷۱	هورنادی و آبود	نیاز به توفیق، خود مختاری، تهاجم، قدرت، شناخت
۱۹۷۳	وینستر	نیاز به قدرت
۱۹۷۴	برلند	مرکز کنترل داخلی
۱۹۷۴	لایلز	نیاز به توفیق
۱۹۷۷	گاسه	گرایش به ارزش‌های شخصی
۱۹۷۸	تیمونز	انگیزه/ اعتماد به نفس، هدفگرا، خواهان ریسک‌های متوسط
۱۹۸۰	سکستون	آرزومند، پر انرژی، عکس العمل مثبت نسبت به مشکلات
۱۹۸۰	بروکهاوس	تمایل به مخاطره پذیری
۱۹۸۱	ولش و وایت	نیاز به کنترل، مسئولیت پذیری، اعتماد به نفس و انگیزه تهاجم
۱۹۸۲	دانکل برگ و کوپر	رشدگرا، استقلال طلب و مهارت طلب
۱۹۸۲	ولش و یانگ	مرکز کنترل، آزادی برای نوآوری و عزت نفس
۲۰۰۴	جانز و انگلیش	فرایند آموزش کارآفرینی میتوان افراد را با توانمندی خود برای بازشناسی فرصتهای تجاری به صورت اعتماد به نفس و عزت نفس دانش و مهارت برای آنها آشنا کرد
1380	احمدپور	آموزش کارآفرینی موجب می‌شود در آینده موقعیت شغلی جدیدتری را برای خود و دیگران ایجاد کنند
1382	رابینسون	با آموزش و یادگیری در آنها تغییراتی ایجاد نمود. بر این اساس میزان نگرش افراد می‌تواند سطح فعالیت آنها را تحت تأثیر قرار دهد
۱۳۸۴	اکبری	آموزش کارآفرینی موجب تقویت خودپندارنده شغلی و نگرش مثبتی نسبت به بازار کار شده است

روش پژوهش

روش این پژوهش علی - مقایسه‌ای می‌باشد. در روش علی - مقایسه‌ای تغییرات توسط متغیر مستقل قبلاً رخ داده است و محقق باید آنها را بازنگری و تاثیرات احتمالی را بر روی یک متغیر وابسته مشاهده و مطالعه کند. برای مقایسه سطوح یا میانگین‌های دو نمونه مستقل از داده‌های رتبه ای، اغلب آزمون معادل ناپارامتری آزمون t

آزمون من - ویننی (Mann-Whitney Test) استفاده می‌شود. و برای رتبه بندی متغیرهای تاثیر گذار بر خودپندارنده شغلی از طریق آموزش کارآفرینی از آزمون Frideman (فریدمن) استفاده می‌شود. (هاروای ۱۳۷۹). جامعه آماری این پژوهش تمامی دانشجویان رشته‌های مدیریت دانشگاه آزاد اسلامی واحد فیروزکوه می‌باشد که دارای ویژگی‌های زیر باشند.

۱- مقطع کارشناسی. ۲- حداقل واحد پاسی ۱۱۰

جدول جرسی مورگان به تعداد ۲۰۰ دانشجو از هر گروه انتخاب شده است. ابزار اصلی گردآوری اطلاعات بخش میدانی تحقیق، پرسشنامه میباشد. پرسشنامه شامل پنج قسمت: مقیاس سنجش میزان انگیزه پیشرفت، کنترل درونی، خلاقیت، ریسک پذیری و استقلال طلبی و ویژگی‌های فردی و حرفه‌ای پاسخگویان خواهد بود. ابزار اندازه گیری متغیر وابسته و متغیرهای مستقل در سطح ترتیبی اسمی سنجیده شده‌اند. و در سطح ترتیبی با استفاده از طیف لیکرت پنج گزینه‌ای خیلی زیاد، زیاد، متوسط، کم، خیلی کم سوالات اندازه‌گیری می‌شوند. پرسشنامه این پژوهش شامل ۲۵ سؤال بسته است و سؤال‌های پرسشنامه نیز در پنج بخش تقسیم بندی شده است. پرسشنامه توسط محقق و خبرگان طراحی و ارائه شده است.

واحد. ۳-دروس کارآفرینی جزء سرفصل مصوب آنان باشد. با توجه به اینکه در این مطالعه ما می‌خواهیم تاثیر آموزش دروس کارآفرینی را بر خودپندارنده شغلی و خود اشتغالی بررسی نماییم به همین منظور دو گروه انتخاب نموده‌ایم که از ویژگی حدودا یکسان برخوردارند با این تفاوت که در گروه اول با آموزش دروس دوران کارشناسی با حداقل ۱۱۰ واحد گذرانده، درس کارآفرینی را نیز گذرانده‌اند. و در گروه دوم با همان آموزش دروس دوران کارشناسی با حداقل ۱۱۰ واحد گذرانده، درس کارآفرینی را هنوز انتخاب نکرده‌اند. بنابراین هر دو گروه از نظر آموزش دروس حدودا یکسان می‌باشد فقط تفاوت در درس کارآفرینی می‌باشد که در یک گروه این درس را گذرانده و گروه دیگر این درس را نگذرانده‌اند. روش نمونه‌گیری تصادفی ساده است و تعداد نمونه از

جدول ۲. شاخص‌ها جدول تعلق فرضیه‌ها

بخش	
۱	مهارت استفاده از فرصت‌های اقتصادی و بازار
۲	تحریک استعدادهای کارآفرینانه
۳	افزایش اعتماد به نفس و ریسک حساب شده در سرمایه گذاری
۴	خلق و نوآوری محصول و خدمات جدید
۵	راه‌اندازی کسب و کارهای شخصی و تعاونی

مسائل مورد بررسی	تعداد سوالات پرسشنامه	شماره پرسشنامه	شماره فرضیه‌های تحقیق
مهارت استفاده از فرصت‌های اقتصادی و بازار	۵	۵-۴-۳-۲-۱	سوال فرضیه ۱
تحریک استعدادهای کارآفرینانه	۵	۱۰-۹-۸-۷-۶	سوال ۲ فرضیه
افزایش اعتماد به نفس و ریسک حساب شده در سرمایه گذاری	۵	۱۵-۱۴-۱۳-۱۲-۱۱	سوال ۳ فرضیه
خلق و نوآوری محصول و خدمات جدید	۵	۲۰-۱۹-۱۸-۱۷-۱۶	سوال ۴ فرضیه
راه‌اندازی کسب و کارهای شخصی و تعاونی	۵	۲۵-۲۴-۲۳-۲۲-۲۱	سوال ۵ فرضیه

فرضیه آماری در نظر گرفته شده

$$\begin{cases} H_0: \mu_1 = \mu_2 \\ H_1: \mu_1 \neq \mu_2 \end{cases}$$

بیانگر این مفهوم است که با اطمینان ۹۵٪ می‌توان ادعا کرد: آموزش‌های مهارت‌های کارآفرینی در دانشگاه آزاد اسلامی بر نگرش دانشجویان نسبت به خودپندارنده شغلی و بازار کار موثر و تاثیر مثبت دارد.

- آزمون پنج فرضیه‌های فرعی تحقیق با اطمینان ۹۵٪ مورد تایید قرار گرفتند جدول ۴-۳ خروجی آزمون یومان ویتنی فرضیه‌های فرعی را نشان می‌دهد که می‌توان ادعا کرد آموزش‌های مهارت‌های کارآفرینی در دانشگاه آزاد اسلامی بر نگرش دانشجویان: - در مهارت استفاده از فرصت‌های اقتصادی و بازار موثر و تاثیر مثبت دارد.

- در مهارت استفاده از تحریک استعدادهای کارآفرینانه موثر و تاثیر مثبت دارد.

- در مهارت استفاده از افزایش اعتماد به نفس و ریسک حساب شده موثر و تاثیر مثبت دارد.

- در مهارت راه‌اندازی کسب و کارهای شخصی و تعاونی موثر و تاثیر مثبت دارد.

- در خلق و نوآوری محصول و خدمات جدید موثر و تاثیر مثبت دارد.

H_0 : بین دانشجویانی که درس کارآفرینی را در طول تحصیل خود پاس نموده‌اند از دانشجویانی که این درس را پاس نکرده‌اند از نظر خود پندارنده شغلی و خود اشتغالی تفاوت معنی داری وجود ندارند.

H_1 : بین دانشجویانی که درس کارآفرینی را در طول تحصیل خود پاس نموده‌اند از دانشجویانی که این درس را پاس نکرده‌اند از نظر خود پندارنده شغلی و خود اشتغالی تفاوت معنی داری وجود دارد.

نتیجه‌گیری

با تجزیه و تحلیل و بررسی فرضیه‌های تحقیق در فصل چهارم نتایج به شرح زیر ارائه شده است: روایی سئوال‌ات پرسشنامه ۸۳٪ محاسبه شده است که نشان می‌دهد ابزار تحقیق از روایی مناسب برخوردار است. نتایج آزمون فرضیه اصلی تحقیق بیانگر این مفهوم

جدول ۳. خروجی آزمون یومان ویتنی فرضیه اصلی

Test Statistics	جامعه	N	Mean Rank	Sum of Ranks
تاثیر آموزش دروس کارآفرینی بر خودپندارنده شغلی و بازار کار	گروه دانشجویان آموخته درس کارآفرینی	200	282.12	56425.00
	گروه دانشجویان نیاموخته درس کارآفرینی	200	118.88	23775.00
	مجموع	400		
یومان ویتنی		۳۶۷۵٫۰		
Z محاسبه شده		-۱۴٫۱۲۵		
Sig. (2-tailed)		۰٫۰۰		

جدول ۴. خروجی آزمون یومان ویتنی فرضیه‌های فرعی

Test Statistics	جامعه	N	Mean Rank	Sum of Ranks
فرضیه فرعی اول: تاثیر آموزش دروس کارآفرینی بر مهارت‌های دانشجویان در استفاده از فرصت‌های اقتصادی و بازار.	گروه دانشجویان آموخته درس کارآفرینی	200	274.58	54915.00
	گروه دانشجویان نیاموخته درس کارآفرینی	200	126.42	25285.00
Z محاسبه شده	-۱۲,۸۵			
Sig. (2-tailed)	۰,۰۰			
فرضیه فرعی دوم: تاثیر آموزش دروس کارآفرینی بر نگرش دانشجویان نسبت به تحریک استعداد‌های کارآفرینانه	گروه دانشجویان آموخته درس کارآفرینی	200	284.84	56967.50
	گروه دانشجویان نیاموخته درس کارآفرینی	200	116.16	23232.50
Z محاسبه شده	-۱۴,۶۳۰			
Sig. (2-tailed)	۰,۰۰			
فرضیه فرعی سوم: تاثیر آموزش کارآفرینی بر نگرش دانشجویان در افزایش اعتماد به نفس و ریسک حساب شده آنان در سرمایه گذاری.	گروه دانشجویان آموخته درس کارآفرینی	200	250.81	50162.50
	گروه دانشجویان نیاموخته درس کارآفرینی	200	150.19	30037.50
Z محاسبه شده	-۸,۷۳۹			
Sig. (2-tailed)	۰,۰۰			
فرضیه فرعی چهارم: تاثیر آموزش کارآفرینی در دانشگاه آزاد اسلامی بر نگرش دانشجویان در راه‌اندازی کسب و کارهای شخصی و تعاونی	گروه دانشجویان آموخته درس کارآفرینی	200	262.49	52497.50
	گروه دانشجویان نیاموخته درس کارآفرینی	200	138.51	27702.50
Z محاسبه شده	-۱۰,۷۵۵			
Sig. (2-tailed)	۰,۰۰			
فرضیه فرعی پنجم: تاثیر آموزش کارآفرینی در دانشگاه آزاد اسلامی بر نگرش دانشجویان در خلق و نوآوری محصول و خدمات جدید	گروه دانشجویان آموخته درس کارآفرینی	200	275.48	55095.00
	گروه دانشجویان نیاموخته درس کارآفرینی	200	125.52	25105.00
Z محاسبه شده	۵۰۰۵,۰۰۰			
Sig. (2-tailed)	-۱۳,۰۰۴			

جدول ۵. عوامل تاثیر گذار بر خود پندارنده شغلی به ترتیب رتبه به شرح جدول زیر ارائه شده است

متغیرهای تاثیر گذار بر خود پندارنده شغلی از طریق آموزش کارآفرینی	میانگین رتبه‌ها
تحریک استعدادهای کارآفرینانه	3.52
خلق و نوآوری محصول و خدمات جدید	3.28
مهارت استفاده از فرصت‌های اقتصادی و بازار	2.89
راه‌اندازی کسب و کارهای شخصی و تعاونی	2.89
اعتماد به نفس و ریسک حساب شده	2.42

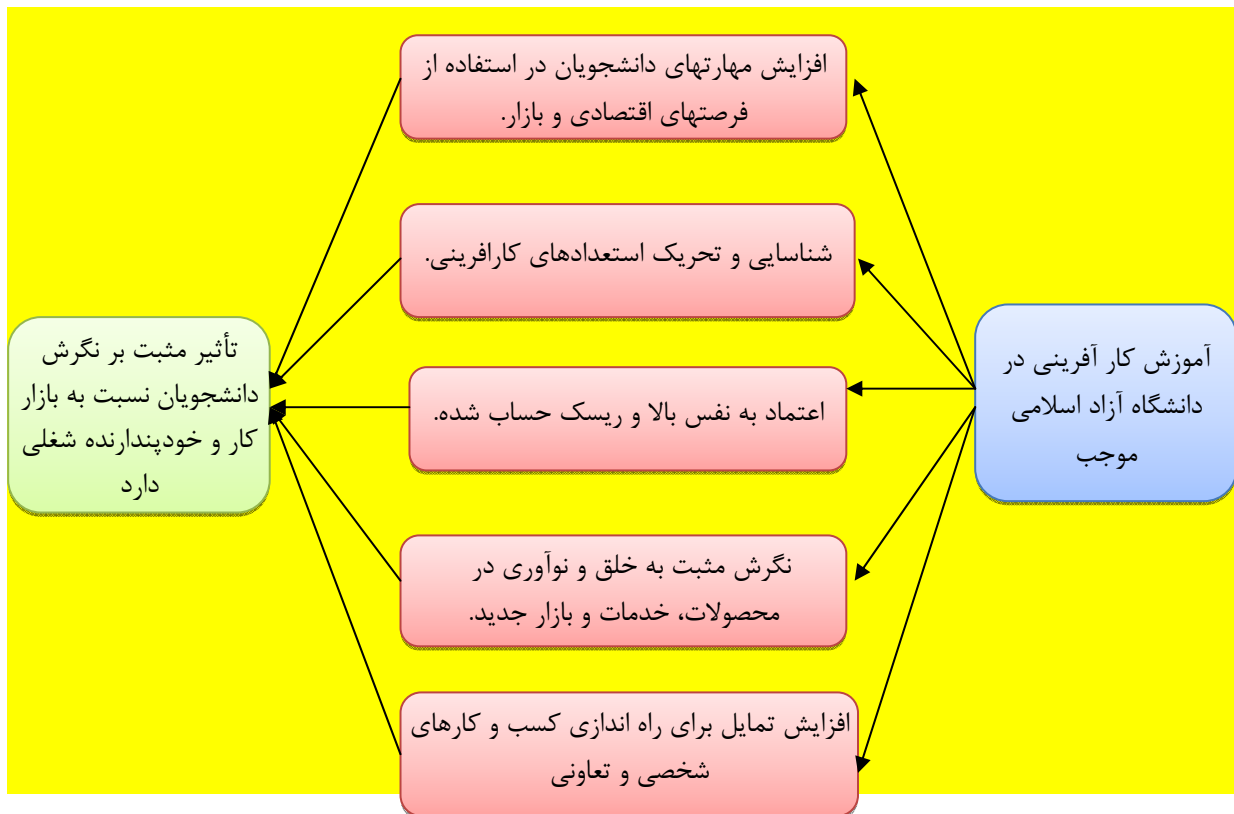
کارآفرینی را نگذرانده‌اند نتایج حاصل از آزمون یومان ویتنی نشان داده است که بین این دو نمونه از نظر نگرش نسبت به خودپنداره شغلی و بازارکار اختلاف معنا داری وجود دارد. دانشجویانی که درس کارآفرینی را گذرانده‌اند از میانگین بالاتر از دانشجویان گروه دیگر قرار دارند و تمامی فرضیه‌ها در این رابطه با ۹۵٪ اطمینان تایید شده‌اند. بنابراین می‌توان ادعا کرد درس کارآفرینی ارائه شده در دانشگاه آزاد بر نگرش دانشجویان بر خودپندارنده شغلی و خوداشتغالی و بازار کار تاثیر مثبت دارد. نتایج در جدول ۲-۵ نشان داده شده است:

نتایج حاصل از آزمون فریدمن برای رتبه بندی متغیرهای تاثیر گذار بر خود پندارنده شغلی که همگی مورد تایید قرار گرفته‌اند به ترتیب رتبه به شرح جدول ۵ ارائه شده است.

نتایج این آزمون نشان می‌دهد که در میان عوامل پنجگانه تاثیر گذار بر خودپندارنده شغلی، تحریک استعدادهای کارآفرینانه رتبه اول، خلاقیت و نوآوری رتبه دوم و اعتماد به نفس و ریسک حساب شده رتبه آخرین را به خود اختصاص داده‌اند. بطور کلی از دو گروه انتخاب شده در این پژوهش گروه اول دانشجویانی که درس کارآفرینی را گذرانده‌اند و گروه دوم دانشجویانی که درس

جدول ۶. تفاوت میانگین دو جامعه از نظر نگرش دانشجویان بر خودپندارنده شغلی و خوداشتغالی

میانگین نمونه دانشجویان نیاموخته کارآفرینی	میانگین نمونه دانشجویان آموخته کارآفرینی	عوامل تاثیر گذار بر نگرش
125.52	284.84	تحریک استعدادهای کارآفرینانه
116.16	275.48	خلق و نوآوری محصول و خدمات جدید
126.42	274.58	مهارت استفاده از فرصت‌های اقتصادی و بازار
138.51	262.49	راه‌اندازی کسب و کارهای شخصی و تعاونی
150.19	250.81	اعتماد به نفس و ریسک حساب شده

شکل ۱: مدل تحلیلی حاصل از نتایج تحقیق

پیشنهادهای

- پژوهش در مقوله‌های کارآفرینی و آشنایی با تحقیقات صورت گرفته
- روش‌های راه‌اندازی کسب و کار
- روش‌های راه‌اندازی شرکت‌های جدید مبتنی بر دانش کارآفرینی
- کارگاه‌های آموزشی در زمینه‌ی خلاقیت، مذاکره، اخلاق کسب و کار و...
- آموزش‌های مربوط به ایجاد دانش و فن آوری و نحوه‌ی نگهداری از اطلاعات
- تشویق دانشجویان سال آخر و دارای ایده تجاری به راه‌اندازی شرکت توسط خودشان
- ثبت مالکیت فکری.
- پیشنهاد می‌شود تعداد واحد ارائه شده دروس کارآفرینی در دوران تحصیلی مقطع لیسانس بیشتر شود و جداگانه بجای یک درس کارآفرینی چند درس مانند (مبانی کارآفرینی، ایده یابی خلاقیت و نوآوری، انواع کسب و کار و تهیه طرح کسب و کار) ارائه شود.

با توجه به نتایج تحقیق به نظر می‌رسد آموزش کارآفرینی در دانشگاه‌ها باید برای دو گروه به صورت جدی‌تر انجام شود:

- ۱- آموزش عمومی و اجباری برای کلیه ی دانشجویان
 - ۲- آموزش عمومی و اجباری برای کلیه ی اساتید دانشگاه
- یکی از مسائل مهم در طراحی دوره‌های آموزشی، ارائه ی تعریف روشن از اهداف دوره و تعیین گروه‌های هدف است. هر دوره ی آموزش کارآفرینی در دانشگاه‌ها باید برخی از اهداف زیر را تعقیب کند:
- آشناسازی دانشجویان با مفاهیم کارآفرینی و کسب و کار
 - ایجاد فرهنگ و روحیه ی کارآفرینی
 - معرفی الگوهای موفق کارآفرینی
 - انتقال دانش و مهارت‌های خاص کارآفرینی

اهواز.

۷- خدمتی توسل، (بررسی زمینه‌های بروز و

پرورش کارآفرینی در دبیرستانهای. 1379

۸- ذبیحی، محمدرضا/ مقدسی، علیرضا

«کارآفرینی از تئوری تا عمل»، نشر جهان

فردا، (۱۳۸۵)

۹- رابرت هیسریچ، مایکل پیترز، سیدعلیرضا فیض

بخش (مترجم) دانشگاه صنعتی شریف،

انتشارات علمی 80- آذر، ۱۳۸۵

۱۰- عزیزی، م: بررسی زمینه‌های بروز و پرورش

کارآفرینی در دانشجویان سال آخر کارشناسی و

کارشناسی ارشد دانشگاه شهید بهشتی؛ پایان

نامه کارشناس یارشد، دانشکده علوم تربیتی و

روانشناسی، دانشگاه شهید بهشتی (1382).

۱۱- طایفی، علی، تابستان جامعه‌شناسی سیستمی،

مجله رشد علوم اجتماعی، ۱۳۷۲

۱۲- گی، روزه، تغییرات اجتماعی، دکتر وثوقی،

منصور، نشر فردوسی، ۱۳۶۷

۱۳- مصحف، هاید. بررسی اثربخشی مشاوره به

شیوه رفتاری کرومبولتز در نگرش‌های

کارآفرینانه. پایان نامه کارشناسی ارشد مشاوره.

به راهنمایی دکتر محمدرضا عابدی و... ۱۳۸۳

۱۴- مشایخ، ف؛ دیدگاه‌های نو در برنامه ریزی

درسی؛ چاپ سوم، تهران؛ انتشارات سمت .

1381.

۱۵- هزار جریبی، ج؛ بررسی میزان کارآفرینی دانش

آموختگان علوم انسانی در عرصه نشریات

فرهنگی و اجتماعی شهر تهران؛ رساله دکتری،

دانشکده ادبیات و علوم انسانی 1382

۱۶- هیسریچ، مایکل پی. پیترز. «کارآفرینی

(جلد اول)» ترجمه دکتر سید علیرضا

فیض بخش و دکتر حمید رضا تقی یاری.

انتشارات شریف» چاپ سوم، تهران (۲۰۰۲)

۱۷- هاروای، جان درآمدی بر روش‌های آماری. کاربرد

برای آنکه دوره‌های آموزشی کارآفرینی با موفقیت همراه باشد، باید نکاتی چند مورد توجه قرار گیرد که عبارتند از:

الف) ترکیب شرکت کنندگان در کلاس‌های آموزش کارآفرینی متنوع باشد یعنی از رشته‌های مختلف تشکیل شود تا از تخصص‌های مختلف در تیم بتوان استفاده کرد.

ج) علاوه بر راه‌اندازی کسب و کار جدید به دانشجویان بر انواع ابتکارات و خلاقیت‌های کارآفرینانه هم تاکید شود.

د) جهت هر یک از مباحث و مسائل کلاس، راه حل و جواب مشخص و معینی ذکر گردد.

ه) امکان تغییر و اصلاح برنامه‌های آموزشی توسط استاد به آسانی میسر و مقدور باشد.

و) از سبک‌ها و روش‌های مختلف تدریس استفاده گردد تا باعث ایجاد هیجان و جذابیت شود.

منابع

۱- اکبری، حبیب‌الله، اثر بخشی آموزش مهارت‌های

کاریابی بر نگرش به بازار کار ۱۳۸۴.

۲- احمدپور، م (کارآفرینی: تعاریف، نظریات،

الگوها؛ تهران؛ انتشارات پردیس 1381 .

۳- آرشید، ج (1367)؛ بررسی رابطه بین موفقیت

شغلی معلمان و مرکز کنترل؛ پایان نامه

۴- برومند نسب، م؛ بررسی رابطه ساده و چندگانه

وضعیت اجتماعی اقتصادی، انگیزه پیشرفت،

مخاطره پذیری، جایگاه مهار، خلاقیت و عزت

نفس با کارآفرینی در دانشجویان شهید چمران

اهواز؛ پایان نامه کارشناس یارشد، دانشکده

علوم تربیتی دانشگاه شهید چمران اهواز، 1381.

۵- بازرگان، ع دانش مدیریت؛ «آموزش برای بخش

کارآفرینی در بخش غیر متشکل، 1373 .

۶- پیشرفت، مخاطره پذیری، جایگاه مهار، خلاقیت

و عزت نفس با کارآفرینی در دانشجویان

شهید چمران اهواز؛ پایان نامه کارشناسی ارشد،

دانشکده علوم تربیتی دانشگاه شهید چمران

Florida Repot, 2004.

23- McClelland, D *The Achieving Society*; Princeton: NJ, Van Nostrand, 1961.

8-Meyer, J & Brown, M. *Scientific Diasporas*; UNESCO, 20 June, 1999

24- National Science Foundation ; *Science & Engineering Indicators*; 1998

10- Postigo, S "Entrepreneurship Education in Argentina: The Case of Sananders University"; In *Proceedings of the Conference Entitled, The Internationalizing in Entrepreneurship Education and Training*; Malaysia, 2002,

25- Rissal, R. *A Study of the Characteristics of Entrepreneurs in Indonesia*; EDD Dissertation. U.S.A.: George Washington University, 1992.

26- Schein, E. H "Entrepreneurs: What They're Really Like"; *Vocational Education Journal*, Vol. 64, No. 8, 1994.

27- Schumpeter, J.; *The Theory of Economic Development*; Cambridge: Harvard, 1934.

28- UNECTAD; *Trend & Current Situation Reverse Transfer of Technology*; 1998

29- UBC Alumni Association *Brain Drain Responses*, WWW.alumni.Ubc.Calsummary.html, 1999

آمار در پژوهش، ترجمه لینا ملکیان و تقی برومندزاه، تهران: انتشارات پژوهش‌های فرهنگی (۱۳۷۹)

۱۸- یارائی، ع؛ بررسی برخی روحیات کارآفرینی در بین دانشجویان دانشگاه شیراز؛ پایان نامه کارشناسی ارشد مدیریت صنعتی، دانشگاه شیراز (1383) ..

19-Ahmed, S. U "Risk-taking Personality, Focus on Control and Entrepreneurship"; *Personality and Individual Difference*, Vol. 6, 1985.

20-Carrington, W. & detragiache, E.; *How Big is the Brain Drain*, I.M.F. 1998

3- Druker, P. "The Discipline of Innovation"; *Harvard Business Review*, May-June, 1985

21- Faris, S "Seeking Entrepreneurial Origins: Are Entrepreneurs Born or Made?"; Available at: <http://www.celcee.edu/1999>.

5-Gray, C. *How Bad is the Brain Drain*; *Canadian Medical Association Journal*, 1999, No, 161, p.102-112

22- Howard, S "Developing Entrepreneurial Potential in Youth: The Effects of Entrepreneurial Education and Venture Creation"; *University of South*